

A népmesék mint a népi furulyaórák lehetséges kerete

Bíró István Ferenc

Kulcsszavak: népmese, népdal, óvó/építő/természetes környezet, népi furulyaóra

Absztrakt

A magyarországi intézményes népzeneoktatás nagyjából 4 évtizedes múltat tudhat maga mögött. Ebből következik, hogy az egyes népi hangszerekhez kapcsolódó szakmódszertani kiadványok száma elenyésző. Azt is meg kell jegyeznünk, hogy a népi furulya a népi hangszerek között kivételes helyzetben van, hiszen tanításának mikéntjét több publikációban is olvashatjuk.

Zenei nevelési koncepciónk alapját az adja, hogy az óvoda és iskola közötti váltás élességét hogyan lehet tompítani, lágyítani a művészetoktatás segítségével. Mindezt olyan keretben képzeljük el, ahol a népdal és a gyermek is otthonosan mozog. A keret, mely a természetes környezetéből kiragadott népdalnak természetes közeget tud létrehozni – szellemi síkon értendő – nem más, mint a népmese, pontosabban annak azonos nyelvezete, szókinccse, irodalmi gyökerei. A népmese nevelő szerepéről sokat tudunk az óvodai nevelésből. Ezek ismeretében – továbbra is szellemi síkon értve – a népmesére úgy tekinthetünk, mint a gyermek számára biztos, óvó, építő közeg.

Az esztétikai nevelést szem előtt tartva meg kell említenünk a népmesék esztétikai tartalmát, finomra csiszolódott kifejezésmódját, archaikus szókinccsét stb. A népmesék – azon belül is a tündérmesék – kiváló lehetőséget nyújtanak új funkciók megélésére a nevelő munkában. A mesében megjelenő hős a gyermek, a hőst segítő (például: többnyire ősz hajú öregember) pedig a tanár. Ha ezt a funkciót megéljük, létrejöhet az a tevékenység, amit Carl Rogers a tanulás facilitálásával ír le. Tehát a tanár (a hőst/gyermekeket segítő) a facilitátor szerepét töltheti be.

A népmesék a régi időkről, a népről, annak bizonyos szokásairól, életkörülményeiről... és még sokáig folytathatnánk a felsorolást, árulnak el sokat ismerőjének. És éppen ez az, ami a népzenei tanítók számára kívánatos, hiszen a furulyázás zenei élményén túl a megfelelő néprajzi háttérismeretekről is gondoskodik. Mindezt úgy teszi, hogy nem alkalmaz műgondot, mentes a mesterséges fogásoktól.

A népzeneitanulás első két, előkészítő évfolyamán a gyermekdalokkal ismerkedik meg a gyermek. Ez a megállapítás akkor nyer igazán értelmet, ha visszautalva a fentebb olvasottakra megemlítjük, hogy az óvodai zenei nevelés is a gyermekdalokra épül. Tehát a gyermek formai, szerkezeti, hangkészletbeli jártassága már a rendelkezésünkre áll vokális formában. Koncepciónk lényege éppen ebben keresendő: a gyermek számára már vokális formában ismert népdalt formálja át hangszeres változáttá. Ezzel megvalósul a paraszti társadalomban jelen lévő hagyományos tanulási forma, miszerint a furulyások az általuk vokális formában ismert dallamot „keresik meg” hangszerükön. Ezáltal hangszeres képzésünk legmagasabb szintű tanulási formája már a zeneiskolai évek első éveiben is megvalósulhatnak. Természetesen a gyermek saját zenei kultúráján belül értelmezve mindezt, ami jelen esetben a gyermekdalok zenei világát jelenti.

Elképzeléseink szerint az új módszerrel tanuló gyermekek óvodai évei – a tanulás formája szempontjából – kitolható, óvodaszerűbbé alakítható az iskolai zenei foglalkozás első két évében. A népdalokban szereplő ismeretlen szavak száma jelentős mértékben csökken, hiszen a népmesék szókinccse és történetbe ágyazottsága kellő ismeretet nyújt, magyarázatra kevésbé, vagy egyáltalán nem szorul. A gyermek nem dallamokban gondolkozik, hanem azokat a dallamokat, melyeket vokális formában képes megszólaltatni, hangszerével is képes újrafogalmazni.

Szakirodalom

- Agócs Gergely (2007): A társadalmi dimenziók és a hagyomány megkerülhetetlensége. 2016. 04. 02-i megtekintés, Folkinfo, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1GrYoXJRD-kJ:www.folkinfo.hu/agocs/tarsadalmi_dimenziok.rtf+&cd=33&hl=hu&ct=clnk&gl=hu
- Andrásfalvy Bertalan (2006): *Népi kultúra és közművelődés*. Ethnographia, **117**. 1. sz. 1-16.
- Balázs Lajos (2004): Mit ér a népi kultúra a globalizáció korában? *Erdélyi Múzeum*, **66**. 3-4. füz. 147-160.
- Balázs Lajos (2011): Gondolatok a népi kultúra változásairól, új szerepéről. *Létünk*, **41**. 4. sz. 47-68.
- Bettelheim, B. (1976): *A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek* (6. kiadás). Corvina Kiadó, Budapest
- Burke, P. (1991): *Népi kultúra a kora újkori Európában*. Századvég Kiadó - Hajnal István Kör, Budapest.
- Cole, M. – Cole, Sheila R. (2001): *Fejlődéslélektan* (4. kiadás). Osiris Kiadó, Budapest.
- Faragó József (1995): Népi kultúra, nemzeti kultúra. *Hitel*, **8**. 10. sz. 91-96.
- Görömbei András (2005): A magyar népi irodalom. 2016. 04. 02-i megtekintés, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zqRYq9_kE-UJ:www.origo.hu/attached/2005022806gorombei_06.rtf+&cd=69&hl=hu&ct=clnk&gl=hu
- A népi furulya tantárgyi programja és követelményei*
http://mzmsz.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=554&Itemid=24
- Kádár Annamária (2012): *Mesepszichológia. Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban*. Kulcslyuk Kiadó, Budapest.
- Klein Sándor (2007): *Gyerekközpontú iskola*. Edge 2000 Kiadó, Budapest.
- Liszka József (2006): Két part között... A népi kultúra helye és szerepe Európa egyik ütközési zónájában. Népi kultúra, nemzeti jelleg, interetnikus kapcsolatok. *Társadalomtudományi szemle*, **4**. 4. sz. 37-54.
- Németh Regina (2010): A népművészet és a népi kultúra nevelési vonatkozásai a 20. század elején. *Iskolakultúra*, **20**. 12. sz. 3-14.
- Paksa Katalin (1991): A népdal a 19. századi polgári életben és a tudományban. In: Hofer Tamás (szerk.): *Népi kultúra és nemzettudat*. Magyarországi Kutató Intézet, Budapest. 24-36.
- Paládi-Kovács Attila (2009): *Magyar néprajz I.2. Táj, nép, történelem*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Pávai István (1999): A Népi és nemzeti kultúra viszonyának néhány zenei aspektusa Erdélyben. *Savaria*, **22**. 4. sz. 97-113.
- Povedák István (2004): Népi kultúra vagy populáris kultúra? Birkózás a fogalmakkal. *Tiszatáj*, **58**. 8. sz. 84-88.
- Sárosi Bálint (1991): Nemzeti törekvéseink és a népzene változó képe. In: Hofer Tamás (szerk.): *Népi kultúra és nemzettudat*. Magyarországi Kutató Intézet, Budapest. 167-173.
- Tánczos Vilmos (2011): A népi kultúra általános jellemzői. 2016. 04. 02-i megtekintés, Tánczos Vilmos honlapja, <https://tanczosvilmos.files.wordpress.com/2011/09/01-alapfogalmak1.pdf>
- Tánczos Vilmos (2011): Népi kultúra a 20. századi magyar magaskultúrában (folklorizmus-jelenségek). 2016. 04. 02-i megtekintés, Tánczos Vilmos honlapja, <https://tanczosvilmos.files.wordpress.com/2011/09/07-08-mo20szazad1-2.pdf>
- Tánczos Vilmos (2011): Van-e népi kultúra ma? 2016. 04. 02-i megtekintés, Tánczos Vilmos honlapja, <https://tanczosvilmos.files.wordpress.com/2011/09/02-vane-nepi-kult.pdf>
- Tari Lujza (1992): Zenei adatok a magyar népmesékben. In: *Zenetudományi dolgozatok*. MTA Zenetudományi Intézete, Budapest.
- Vekerdy Tamás (2012): *Gyerekek, óvodák, iskolák* (2. kiadás). Saxum Kiadó, Budapest.